س□روود وەک فاکتەری دنەدان.. سەردار جاف

پێشەکی

پێش ئەوەی رۆچینە نێو باسەکەمانەوە دەمانەوێت لەوەها هەنگاوێکەوە دەست پێبکەین کە دەبنە هۆکاری سەرهەڵدانی سروود و خودی سروودیش دەبێتە فاکتەرێکی سەرەکی دنەدان بۆ بەرخودان و هەلگیرساندنی شۆڕش و رۆحی گیانبازی لای تاکی کۆمەڵ ، ئیدی لە پێناو پرسێکی دەستنیشانکراو دا ژیلەمۆیەکی رووی و خەفەوە بوو دەکاتە بورکانێک و دامرکاندنەوەی زۆر زەحمەت دەکات ئەگەر ئەو شۆڕش و راپەڕینە بە ئامانجە دیاریکراوەکانی نەگات .
کەواتە سروود لە نەوەی سیاسەتە ودەتوانین بڵێین سیاسەتە بە باوکی هەر یەک لە (جەنگ و شۆڕش و راپەڕین) دادەنرێت ، و بەر لە دەسپێکی هەریەک لەکۆڕانی سیاسەت و گرتنەتەری تەژمی خوێنر َشتن ، رێگاگەل ورێوشوێنی ئاشتیانە و دیپلۆماسیانەی هەمەجۆر هەن دەبنە ما یەی دوور خستنەوەی گیان لە دەستدانی مر□ق□کان ، کە دانوستان و دەموودووی سەر مێز هەن شەنوکەوی پرسەکان دەکرێت و لە لایەن دوو لایەنی نەیارەوە دەخرێتە پێش چاو بۆ توێژینەوە و بەرچاو روونی و دوورکەوتنەوە لە خوێنڕشتن ، ئەو کات هەر لایەنە وهەم بیروبۆچوون و بیروڕاکانی لایەنی بەرامبەری لا گەڵالە دەبێت ، هەم لە تێڕوانین و رامان لەو بیرویۆچوونانە ئامانج و مەبەستەکانی تا ئاستی بە دەستهه□نان و کەموکوڕی لاروون دەبێتەوەو هاوکات لێکدانەوە و شر□ق□ی رەوشەکە دەخاتە پێش چاو ، جگە لە ئامادەسازییەکانی تەکنیکی سەربازی و ئابووری و کاردانەوەی لای خەڵک و زۆر شتی دیکەی جەنگ ، ئامادەسازییەکانی سروودیش لە بەرچاو دەگیرێت کە لە زۆربەی شەرەکان بە لەشکرێکی تایبەتی ناوزەد دەکەن .
رەنگە هەندی لە ژانرەکەمان دوور بکەوینەوە و پەل بۆ ئەملاولا بکوتین لێ هەر سیاسەت بە سروودەوە پەیوەستە ، بۆیە زەروورەتە بە کورتی تیشکی بخەینە سەر ، پەیوەست بوونەکەیش بەم جۆرەیە :
سیاسەت, جەنگ, شۆڕش, راپەڕین, سروود

سیاسەت چییە ؟
((دەربڕی پرۆسیسێکی دروستکردنی بڕیار و دابینەری – ملزمی هەر کۆمەڵگایەکە و بەها ماددی و مەعنەوی□کان لە خۆ دەگرێت و ئاماژەیەکە بۆ داواکاری و گوشاربەکاربردن لە رێگای بەدەستهه□نانی

ئامانجەکان لە چواچێوەی پلانی تاکەکان و کۆمەڵە و دامەزراوەکان و دەستەبژێرەکان بە پێی ئایدیای دیاریکراوی خۆیان لە سەر ئاستی ناوخۆیی و هەرێمایەتی و نێودەوڵەتی ، سیاسەت بۆ خوی پەیوەندی نێوان میر و رەعییەتە کە حاکم دەسەڵاتێکی ب□ا یە لە کۆمەڵگاکانی مرۆڤایەتی ، دەسەڵاتی سیاسی بە واتا ب□ادەستی تواناکان بە سەر رەعییەتەکاندا ئیدی کار بکەن یان کار نەکەن لە جۆرەکارێکدا بیانەوێ ئەنجامی بدەن یان نەیانەوێت)) .
سروود ، وەک هێزی مقاوەمەت و بەرخودان و فیداکاری تۆکمەتر دەکات لە پێناو پرسە نەتەوەیی و نیشتیمانی و ئاینییەکان بە هەمان شێوە دیفاکتۆیەکی گرینگی بواری سیاسی و فاکتەرگەلی هوروژاندنی هەموو پرسەکانە ، بە رۆحێکی حەماسییەتەوە لە بەردەم شاڵاوی غەدر و غوبن و خیانەت و چەوساندنەوە دەوەستێتەوە ، هاوکات سروود لە جەنگی نێو دەوڵەتاندا رۆڵی سەرەکی بینیووە ، رەنگە زۆرمان سروودەکانی شەڕی عێراق و ئێرانمان بە بیردا بێت ، تەنانەت سروودی وا هەبوون سنووری جەنگەکانی دەبەزاند و لە لایەنی بەرامبەرو لای تاکەکان دەگوترانن□وە . هەروەک ئاماژەمان پێدا و باسمان لە (جەنگ و شۆڕش و راپەڕین) کرد پێمان باشە بە کورتی لە سەر هەری□□ک لەم حاڵەتانە بدوێین .

جەنـــــــــــــــگ :

پێمانوایە رۆچوونە نێو وردەکارییەکانی سیاسەت مەودایەکی دوور و در□□ژی دەوێت و بە ئەنجامیش ناگەین و هەر ئەم بە ئەنجام نەگەیشتنەی خەڵکیش رووە و جەنگی بردوون ، بۆ ئەوەی دوور نەکەوینەوە و هەر لە سنووری خۆمانەوە دەست پێبکەین ، جەنگی عێراق و ئێران بە درێژترین و خوێناویترین جەنگی سەدەی رابردوو دادەنرێت ، کە زیاتر لە یەک ملیۆن مرۆڤی تێدا کوژراوە و 400 چوار سەد ملیار دولاریش تێچووی ئەو جەنگە بووە ، هەروەک گوتمان پێش جەنگ کۆمەڵێ دانوستان و گفتوگۆ هەن بگیرێتە بەر بەڵام لەم جەنگدا ئەگەر بەراورد بە خودی جەنگەکە بکەین هەست دەکرێ نێوبژیوانی لە نێوانیاندا زۆر کزو لاواز بووە و هەردوولایش مەیلی جەنگیان هەبووە ، ئیدی هەر یەکەو پاساوێکی بۆ خۆی هێناوەتەوە سیاسیانە هەوڵی چەواشەکاری و چاوبەستی خەڵکی خۆیان کردووە و ئالییەتی شەڕیان خستۆتەگەڕ و دواتریش سروودبێژان بۆ جەنگەکە و هاندانی خەڵک بەرەو بەرەکانی شەڕ سروودی حەماسیانەیان چڕیوە رۆر جاریش بە باڵای دەسەڵاتداران سروودەکان گوتراون ، ئێستایشی لە گەڵ بێت راست و دروستی جەنگەکە نادیارە و لە ناوخودی عێراقدا دوو بەرە هەن بەرەیەکیان باس لە رەوایەتی دەکەن و بەرەکەی دی پێچەوانەن . ئەمە

مشتەکە لە خەروارێک کە زۆر نزیکە لە خەمان و لە نێو ڕووداوەکانیدا ژیاوین ، بینیمان کە سروود چ هەڵایەکی دروست کردبوو لەو سەردەمەدا چ لە عێراق چ لە ئێران ، کەواتە سروود ئالییەت و میکانیزمەکی هاندان و دنەدانە بۆ بەردەوامی جەنگ .

شۆڕش :

شۆڕش بە دەستەواژە سیاسییەکەی بەواتا قورتار بوون لە ڕەوشی هەنووکەیی چەقبەستوو و گواستنەوە بەرەو قۆناغێکی دیکەی باشتر یان خراپتر ، شۆڕش هەرچەندە بە خۆی دەستەواژەیەکە سۆسیالیستەکان دایانهێناوە و بەمجۆرە لە چەندین وڵاتدا شۆڕشی چەکداری ڕوویداوە جگە لەوەیش شۆڕش لە چەند جۆرێکدا خۆ دەبینێتەوە لەوانە :

1 ـ شۆڕشی کەنباو ، کە شۆڕشی فەرەنسی 1789 بە یەکێ لەو شۆڕشانە دادەنرێت .

2 ـ کودەتا سەربازییەکان کە لە لایەن سەرکردە سەربازییەکانەوە ئەنجام دەدرێت .

3 ـ شۆڕشی نیشتیمانی دژ بە داگیرکەری ئیستیعمارین لەوانە شۆڕشی خەڵکی جەزایر .

4 ـ شۆڕشی نەتەوەیی کە دەسەڵاتدارانی هەر یەکێک لەو وڵاتانەی لە چەند نەتەوە و زمان و ئایین پێکدێن و زەرینەی دەسەڵات پێشێلی مافی ئەوانی دی دەکات و هەوڵی سڕینەوەی خاک و ناسنامەی دەدات ، لەوانە ، شۆڕشەکانی کورد و فەڵەستینییەکان و پڵنگەکانی تامیل و بیابانی ڕۆژئاوا و ناگۆرنۆ کەراباغ و چەندانی دیکە ......

هەر یەکە لەم شۆڕشانە زەمینەی لەبار و رسکاوی خۆی هەیە و بەدەنگەوە چوونی خەڵکی هەیە و بە هەمان شێوە سروود لەم شۆڕشانەدا سەرقافڵەن و لە پێناو مەبەست و ئامانجێکی پیرۆز سەر هەڵدەدات ، دەشێ بڵێین پیرۆزی لەم شۆڕشانەدا بوونیان هەیە چونکە زاڵم و زۆردار ئەوانی دی دەچەوسێننەوە و کورسی فەرمانڕەوایەتی توندتر دەگرنە دەست . هاوکات هەقی خەڵکی دی پێشێل دەکەن بۆیە سروود لەم حاڵەتانەدا گیانی خۆفیداکردن گشتگیر دەکات .

راپەڕین یان رابوون :

هەرچەندە هەندێک پێیان وایە ئەمەیش لە بازنەی شۆڕشدایە بەڵام ئەمە پێمان وایە هەم لە رووی سیستماتیکی گۆڕانی ژیان و بەرخودانەکانەوە هەم لە رووی گۆڕانکاری بە سروودەوە جیاوازە لە شۆڕش ، چونکە لە شۆڕشدا سروودەکان حەماسین و نها ئەو حەماسییەتە وا سەردەمی بە سەردەچێت و سروودی هێمن و ئارام و لە سەرخۆ جێی دەگرێتەوە ، کەواتە لێرەوە بۆمان ساغ دەبێتەوە کە سروود بە پێی سەردەمەکان گوتراوە ، ئەگەر دیقەتی سەردەمی شۆڕشی چەکداری و مقاوەمەت بدەین سروودەکانی پڕ لە تۆنی حەماسییەت بووە بە

شگان گوتراو و ئستایش ک سردمی رژان سر شقام سروودکانیش ب پی سردم هوی کپبوونوی حماسیتی ب دراو . ئوی پی دوتری بهاری عاربی و سبینش دش ب پایز ب شون و واتانی دی وسف بکر ، ئو قناغ گانکاری و برو پشچوونانی ک پشتر و زوو ل فلسفکانی سسیالیستی دمانخوند و کچی بو دیدی ئوان نشکایو و ب ئاراستیکی دی هنگاوی نا .

سروود چیی ….؟

زرجار ل هزرماندا بیر دکینو ئاخ سروود چیی … ؟ بنماکانی چین و ئاخ هریکک ل ئبَم ئاسایی ببت سروود بژ چونک زرمان پمانوای سروودبژان چ دنگکی ب سازو خشیان نیی ، گکی حماسیی و هدقوت ، هودین ئرککانی سروودبژ و ماهیتی سروود روون بکینو و جخت ل لاین شاراوکانی بکین ، هرچند ب خی ب سرتایکی سانا دژمردرت .
سروود ب خی دنگکی هونری سروشتیی پشکش ب خکی دکرت و هر یکک ب پرس هستیارکی سوودی لوردگرت و ب چژ ورگرتن ل سروودکان گیانبازی لا دخوقت ، چونک گوگرتن ل سروود خی ل خیدا تقینوی ب رووی زوم و زرداری و رتکردنوی بندستیی ، ئم ب سردمانی پشوو باو بوو ، ئستا ب ئو بهار و پاییزانی دن ئارا سروود ب ئو چژی لوردگیرت ک مافی مریی و هاواتی بوون هبت و بادستی دیکتاتریت رت بکاتو ، کاتک زوم و زرداری و چوساندنو و پشلکارییکانی مافی مرق و تاکی کم قبستکردنی ئازادی و ل پکوتنی بیروراکان و هناسکشانی ئازادی بیری نتویی و چینایتی و هژماردنی مرق وک مرق ل نخشی ژیانی رژان دسدتو ئو کاتان مرقکان ل هول و کششدا دبن ب نهشتنی ئو کمدانانی درگاکانی سرفیرازی ، سروود ب هر شش و رابوون و راپینک نخش رگای جشدانی شش و راپینکان .
سروود بریتیی ل پارچ مزیککی نیشتیمانی و نتویی و ئایینی وروژاندن و هاندانی پو دیار و ب بژن و بای نیشتمان و نتو وخباتی گلکیدا هددا ، سروود و گرانی دوو ناوی یک کرکن ئویش لرانوی وتی کشدار و ب کش ل سر ریتمکی دیاریکراو لاواندنوکیشی هاوتریب دبت ل گ مزیکدا هند جاریش ب ب ژنینی مزیکیش دچت ، ئوی باو ل سر دستواژی تکنیکیدا باو هگوتن ب نیشتمان و نتو و ئایین

پێی دەگوترێ سروود و ئەویشی ب□ ب□زن و باڵای جوانی و خۆشەویستیدا ه□□د□□□□ت پێی دەگوترێت گۆرانی ، بە پێی سەردەم و رۆژگارەکان هەر یەک لەم دوو ناوە (سروود و گۆرانی) هەر جارەی یەکێکیان لە برەودا بووە و لە ناو کۆمەڵێکی دیاریکراودا باو دەبێت ، بۆ نموونە لە سەردەمی سەرەتای ئیسلامدا ناوی سروود بێژان پەرەسەندووتر و گەشەکردووتر بووە لە گۆرانیبێژان ، بەم پێیە دەتوانین بڵێین قۆناغەکانی (جەنگ و شۆڕش و راپەڕین) ن ، کە گەشە بە سروود دەدەن ، و گۆرانی لەم زەمەنەدا باوی نامێنێ و هۆکارەکانیش زۆرن ، بۆ نموونە لە ساڵانی هەشتاکانی سەدەی رابردوو و شەڕی عێراق ئێراق و بەردەوامی بزاڤی رزگاریخوازی نەتەوەیی کورد وایکرد بوو هەموو ماڵێک یان هەموو خانەوادەیەک یا دوو و زیاتر قوربانی هەبێت ، کۆست کەوتنیش وەک دیارە و باوە لە کۆمەڵگاکاندا ، سەردەمی گۆرانی بە تەواوی دەسڕێتەوە و تاکیش یان زۆر لە ئێمە و مانان بۆ چێژ وەرگرتن لە ئاواز و مۆزیک لە بەر خۆوە وڕێنەیەکی میلۆدی ت□ دا روو دەدات و رەنگە بە هۆی ئەو داب و نەریتەی کۆمەڵگاوە نەنگ بێت یان بکەوێتە بەر تانە و تەشەر کە لە بەر خۆوە گۆرانی بڵێت ، ناچار پەنا بۆ سروود چڕین دەبات و سروودیش بۆ خۆی جۆرێک لە هەڵچوونی شۆڕشگێڕی د□وروژێنێت نەخاسمە بۆ ئەو خانەوادانەی یەکێکیان لە سەنگەرەکانی پێشمەرگایەتی لە دەست دەدا یان رۆڵەیەکیان بە هۆی ئینتیمای سیاسی بۆ یەکێ لە گروپە سیاسییەکانی بزاڤی رزگاریخوازی نەتەوەییمان لە سێدارە دەدرا ، کە زۆربەی شەهید و قوربانییەکانی ساڵانی هەشتاکان لە ناو کورددا لە سێدارە دراون و دوای ئەوە شەهیدانی سەنگەری پێشمەرگایەتی دێن و پاشتر ئەو شەهیدانە دێن کە لە شەڕی عێراق ئێران گیانیان لە دەست داوە ، لە سەردەمی ئیمڕۆشماندا هەرێمی کوردستان لە سایەی ئەو خۆشگوزەرانییەوە ناوی سروودبێژەکانی لە بیرکراوە و تەنها گۆرانیبێژان بەدەر کەوتوون و بە رۆژگاری ئەوان واتا گۆرانیبێژان لە قەڵەم دەدرێت و زۆرێک لە ئێمەی ئەدیبان گلەوگازندەمان زۆرە کە دەسەڵات ئەو بایەخەی بە گۆرانیبێژی و هونەرمەندی دراما دەدات بە نووسەرانی نادات ، لە کاتێکدا نووسەرانیش هەوێنی بەرهم□کانیان .
سروود لە کۆی گشتیدا میلۆدییەکە بە پێی بنەچە ئاوازییەکەی دەستاو دەست دەکرێت و لە کاتی جەنگ و شۆڕش و راپەڕینەکاندا دەگوترێنەوە و لە گەڕەک و بانان منداڵان لاسایی ئەو کاتانە دەکەنەوە و سەنگەر لە یەک دەگرن و جاروباریش یەک دوو مندالڕ ئەو سروودە هەژێنەرانە دەڵێنەوە ، سروود لە بنەڕەتدا پێویستە کەسی دەنگ خۆش و بەسۆز و حەماسی بیڵێتەوە ناکرێ هەر یەکێک لە ئێمە هەستێت و سروود بچرێت لەناو کورددا ئەو دەنگانەی زیاتر بۆ سروود لەبار بوون ، (شڤان

پەروەر ، تایر تەفیق ، ناسری رەزازی ، لالە رەنجدەر ، ئازاد خانەقینی ، کاڵێ ، نەجمەی غوڵامی ، فواد ئەحمەد ، ئیبراهیم محەمەد ، کامەران عەبدولرەحمان ، تاهیری خەلیلی ، وهتد) بەداخەوە تا ئێستا لە ناو کورد دا تیپێکی مۆزیک تایبەت بە سروودمان نییە کە ئەمە ئەرکی وەزارەتی رۆشنبیرییە تیپی سروودی نیشتیمانی دابمەزرێنێت و برەوی پێبدا ، چونکە پەرە سەندنی گۆرانی و لە بار بردن و جاڕدانی مەرگی سروود خۆی لە خۆیدا رەحە نیشتیمانییەکە لە ناو تاکی نەوەی دادە دەسڕێتەوە و ئەو گیانە نیشتیمانی و نەتەوەییە لە بار دەچێت لە کاتێکدا ئەمە تا ئێستا لە شۆڕشێکداین بەرەو دەوڵەتێکی سەربەخۆ .

سروود لە کۆمەڵێ بنەمای تەکنیکی هونەری پێکهاتووە هەر ئەمەیش وای کردووە کاریگەری بەسەرەوە هەبێت ، لە سەرەوە بە وردی هەموو ئاماژە بوون بە سەرهەڵدانی سروود و ئەو هۆکار و فاکتەرانە چین سروود دەنێنە ئاراوە و ئێستایش چاکتر وایە لە پێکهاتەی سروود ورد ببینەوە ، سروود لە چەند پێکهاتەیەک دروست دەبێت کە ئەمانەن :

أ ـــ سروودبێژ ، تاکە دەنگە بە تەنها سروودەکە بە لەرەو حەماسەتەوە دەڵێت و ئەگەر جووڵەی شۆڕشگێری و راپەڕین و جەنگ بنوێنێت ئەوا زیاتر سەرنج راکێشتر و حەماسیتر دەبێت .

ب ــ کۆڕاڵ ، ئەو کۆمەڵێ دەنگ ساز و خۆش و گەڕێن کە لە پاش سروود بێژەوە سروودەکە دەڵێنەوە .

ج ـــ بەیار ، ئەو گۆڕانی دەنگەیە لە نزمەوە بەرەو توند و رەق دەڕوات .

د ــ وەڵام ، ئەو دەنگە هاوارەیە کە سروودبێژ دەیچڕێت و وەک ئەوە وایە لە دوورەوە دەنگێک ببیستیت .

ه ــ [illegible]ولو ، یان سبرانو ، جوولەیەکی لاسارییە بە تایبەت بە ئەوەی تازە دەست بە سروود گوتن دەکەن ، دەنگێکی نزمە وەک ئەوەیە گوێبیستی دەنگی مناڵێک دەبیت لە نزیکەوە .

و ــ هارمۆنی ، دەستەواژەیەکی رۆژئاواییە و لە گۆرانییەکانیان بە کاری دەهێنن و هارمۆنی هاتەتە ناو زانستی سروودەوە بە گۆڕینی چەمکی ئاوازەکەی . لە چەند چینێک پێک دێت ، بە دەنگی ئاسایی دەردەبڕدرێن ، ئێستا بە دوو چین ناسراوە .

1 ــ چینی یەکەم ، ئەو دەنگەیە لە گەڵ کۆڕاڵ دەبیسترێت ، ئاوازێکی جیاوازە لە چینی سروودەکە دەنگ هەڵبەینێک دەدات کە چێژی لێوەردەگیرێت .

2 ــ چینی دووەم ، ئەمەیش جۆرە دەنگەکە نە بەرز دەبێتەوە نە نزم لە بەرزبوونەوەی ئاوازەکە ، کەشێکی جێگیری دەبێت .

ز ــ باکگراون ، ئەو دەنگانەیە لە پشتی سروودەکەوە گوێبیستی دەبین

، چینەکە لە هەموو ئاوازی سروودەکە جیاوازە و بریتییە لەو هاتوهاوارە بەرزبوونەوە و دابەزینەی .
ح – ورووژاندنی دەنگ ، ئەو دەنگ هارووژاندن و کاریگەرییانەیە لە دەرەوەی سروودەکە هەن ، وەک دەنگی تەقینەوە و باران و دەنگی فڕکە و...... تاد هەن .
هەرچەندە ئەمە شارەزاییەکی هونەری گەرانی و سروودمان نییە و چاکتر وایە ئەم لایەنە بە ئاواز دانەر و مۆزیکژەنەکان دابنەین ، وەلێ ئەمە تەنها وەک ئاماژەیەک و بیرهێنانەوەیەک پێکهاتەی سروودمان خستە بەر دیدتان . هەروەها لە سروودا پسپۆڕی دەنگ هەیە ئەویش بە شارەزایانی ئەندازیارانی دەنگ جێدەهێین ، لە گەڵ ئەویشدا هارمۆنی کۆمەڵە چین و گەمەی هونەری تێدایە کە هەر یەکە بە ناوێک و دەستەواژەیەکن ، هەروەک گوتمان مۆزیک ژەنەکان پسپۆڕیان لەو بارەوە هەیە .
لە سروود دا هەندە جووڵە و ئاماژەکانی سەر هەن پەیوەستە سروودبێژ ئاشنایەتی لە تەکدا هەبێت ، بۆ نموونە لە کاتی وەستانی تایبەت بە گەرانی و سروود پەیوەستە خۆی و کۆڕەکە بە ئەندازەیەک هەردوو پێیەکانیان لە یەکدی جیا بکەنەوە ئاماژەی حەماسییەتی تێدا بێت دەستەکان بە گورج و گۆڵی و بە تینەوە بجوڵێندرێت و سەر بەرز بکرێتەوە و بەملاولادا جوڵەی پێبکرێ و پێڵوی چاوەکانیش لە کاتی پەیوستدا دابخرێن و هەڵبەبدرێن جارێک لە سەرنج راکێشان بخولقێنرێت .

سروود و سروودی نیشتیمانی

خەسڵەتە بنچینەییەکانی سروودمان لە سەرەوە خستە روو کە لە رووی هونەرییەوە رەنگە جیاوازییەکی ئەوتۆ لە نێوان سروود و سروودی نیشتیمانی نەبێت ، سروودی نیشتیمانی ئەو پارچە مۆزیک و دەنگەیە کە لە بۆنە نیشتیمانی و نەتەوەییەکاندا پێشوەختە بەکاردەبرێت ، سروودە نیشتیمانییەکان بە شێوە جیاجیاکان لە بۆنە جیاوازەکانیش بەکاردەهێنرێت ، لە جەژنە نیشتمانییەکان و ئاهەنگەکان و لە هەندێ وڵاتیش لە بۆنە وەرزشییەکان و دەسپێکی رۆژانەی قوتابخانەکان وەک باوەکی نیشتیمانی کە رۆحی نیشتیمانی و نەتەوەیی لای منداڵانی وڵاتدا هەمیشە جۆشی پێدەدات و هەموو سپێدەیەک بە گوێیاندا دەزرنگێتەوە ، لە هەندە وڵاتی دیکەیش سروودی نیشتیمانی لە پێش دەسپێکی شانۆگەری و فیلمی سینەماکان لێدەدرێت ، زۆریش لە ئێزگە و تەلەفزیۆنەکان وەک نەریتێک لە گەڵ کردنەوەی ئێزگە لە هەموو سپێدەیەکدا و لە گەڵ داخستنی ئێزگە لە دوا دوای شەودا بە کاری دەهێنن و لێدەدرێت ، بە پەیام بە داخەوە لای ئەمە زۆربەی ئێزگە و

تەلەفزیۆنەکان سروودی ئایدیاکەی خۆی لێدەدات و ئامادە نییە سروودە نیشتیمانییەکەمان لێ بدات ، ئەگەر بەیان بلێ سروودی عێراقی لێ دەدەن .

ئەم سروودە لە هەندێ وڵات بە ناوی کۆماری یان سروودی شاهانە یان سەرۆکایەتی ناسراوە ، ئەمەش وای لێهاتووە بە هەموو کارێک و جێگەیەک سروودێک هەبێت ، سروودی پارێزگاکان و هەرێمەکان .

جیاوازی لە بەکارهێنانی سروودی ئاسایی و سروودی نیشتیمانی ئەوەیە لە بەکاربردنیا ، کە سروودی نیشتیمانی هەموو رۆژێک بەکار دەبرێت و زۆرجار رۆژانە گوێبیستی دەبین ، سروودی ئاسایی یان بە دەگمەن گوێمان لێ دەبێت یانیش لەو کاتانەی دیاریمان کرد ((جەنگ و شۆڕش و راپەڕین)) ەکان بە بەردەوام گوێبیستی دەبین ، کەواتە بە دنەدان و هاندانە بەرەو ئەو سێ حاڵەتە .

مێژووی سروودە ئاساییەکان کۆنە و بە بەر لە ئیسلام دەگەڕێتەوە ، بەڵام سروودی نیشتیمانی لە سەدەی نۆزدەدا بایەخ و گرینگی خۆی بە دەستهێناوە ، لە هەندێکیان زۆر لەم مێژووە کۆنترە ، کۆنترین سروودی نیشتیمانی ناسراو و دیار ، سروودی نیشتیمانی هۆڵەندییە بە ناوی (هیت گۆشینگ) کە لە نێوان ساڵانی (1568 ــ 1572) لە میانەی شۆڕشی هۆڵەندادا نووسراوە ، هەروەها سروودی (کیمی جا یۆ) ی ژاپۆنی) کە وشەکانی لە قەسیدەیەک وەرگیراوە لە میانەی حوکمڕانی (هییان) لە نێوان ساڵانی (794 ــ 1185) نووسراوە ، بەڵام بەم جۆرەی ئێستای تا ساڵی (1880) بەکار نەهاتووە .

هەرچەندە ئیمپراتۆرییەتی عوسمانی لە سەدەی سیانزەدا باسی لێوە کردووە کە سروودی نیشتیمانی جیاواز بخرێتە جێبەجێ کردنەوە بەڵام تا سەدەی نۆزدە سروودی شاهانەی نەبووە ئەمەیش لە کاتێکدا بەر جەستە بووە کە دوای ئەوەی هێزی سەربازی رێکخستووە و تیپی جەق وەمۆسیقای سەربازی دامەزراندووە لە سەر شێوازی رۆژئاوا ئەوەیش لە سەر دەستی سوڵتان مەحموودی دووەم بووە .

ئەوە ماوەتەوە بڵێین کە لە هەندێ وڵاتدا سروودی نیشتیمانی یان سروودی شاهانە بە شان و شەوکەتی میر و پادشا و سەرۆک و ئایدیۆلۆژیاکانی حوکمڕانیدا دەگوترێت ، بە تایبەتی وڵاتانی کەندا و ئەو وڵاتانەی دیکتاتۆرییەت خۆی بە سەر خەڵکەکەدا سەپاندووە ، (وگن المدی) ی سەردەمی رژێمی پێشوو باشترین بەڵگەی بەردەستمانە لەم بارەیەوە .

جیاوازی نێوان سروود و گۆرانی :

لە سەرەوە باسمان لێوە کرد کە سروود بە نیشتیمان و نەتەوە و ئایین دەگوترێتەوە و گۆرانیش بە جوانی و ئەوین و عیشقی دڵداری

دەگوترێتەوە ، هەرچەندە هەندێک پێیان وایە جیاوازی نەماوە لە نێوان سروودو گۆرانی بەو پێیەی ریتم و ئامێری مۆزیکیش بۆ سروود بەکاردێت ، بە تایبەت لەم رۆژگارەیشدا کە سروودی هێمن و ئارام و لەسەرخۆ هاتۆتە ئاراوە و سروودی حەماسی ئەو باوەی نەماوە ، بەڵام سروود هەر لە قاڵبدانی خۆی جێگیرە و گۆرانیش نەمازە لە ئیمڕۆدا پانتاییەکی ئەوتۆی گرتووە و سیناریۆی وا داڕێژراوە بە گۆرانی ئەگەر سروود هاتبێتە جێی گۆرانی زەمەنی زوو و پێشتر ئەوا گۆرانی زیاتر پەرەی سەندووە و گەشەی کردووە ، بۆیە ئەو جیاوازییانە هەر هەن ، ئیمرۆ کەم گۆرانی هەیە کۆراڵی هەبێت کەچی بە زۆری کۆراڵی هەیە و هەندێجاریش بە کۆراڵە ، ریتمی سروود ریتمێکی سەربازی و شەرانگێزییە لە بەرامبەردا ریتمی گۆرانی ریتمی ئاشتبوونەوە و دەست لە مل کردنی ئاشقانە ، گۆرانی زۆرجار وا رێک دەکەوێت کچ و کورەکە بە یەکتری د[illegible]نەوە ، تەنی گۆرانی لە میلۆدییەکەیەوە بەدەر دەکەوێت و نەرم و نیانی و باسکردن لە لار و لەنجە و قژی کالە و چاوی کەژالە زەقبوونی گۆرانی دەردەخات و دەنگی زبرە تەنی بەرز و نزمی سروود و کۆراڵ و نەزمی سەربازی گیانی سروود زیاتر بە دەردەخات .
سروود هاندان و دنەدانە بە گەیشتن بە شەهادەت و سەرفیرازی لە پێناو نیشتیمان و نەتەوە و ئایین کەچی لە بەرامبەردا گۆرانی هاندانە دنەدانە بە ئەوین و دڵداری و عیشقی خۆشەویستی نێوان دوو رەگەزی لە یەک جودا کە کۆتاییەکەشی گەر بە یەکگەیشتن بێت بە پرۆسەیەکی سیکسی کۆتایی پێ دێت . گۆرانی لە سەردەمی ئاشتەوایی و خۆشگوزەرانیدا پەرە دەسەنێت و لە کاتی جەنگەکاندا مردنی جاڕ دەدرێت ، کەچی سروود لە جەنگ و شۆڕش و راپەرین بست بە بست باڵا دەکات و لە ئاشتیدا مردنی جاڕ دەدرێت .

دەرئەنجام :

لە ئاکامی ئەم لێکۆڵینەوەیە بۆمان ساغ دەبێتەوە کە سروود بە هەموو پێوەرە هونەری و تەکنیکی و وشە و ئاواز و ریتم و داڕشتنی دەقەکەیەوە هەوڵدانە بە نزیککردنەوەی گەنجان و خوێنگەرمانی پرسە سیاسییەکان بەرەو رووی خەبات و مقاوەمەت و گیانبازی لە پێناو ئامانجێکی پیرۆز کە لە هزریدا باوەڕێکی بتەوی پێی هەیە و گیانیشی لە پێناودا بە قوربان بکات باکی نییە ، ئەگەر گیانفیداکردن لە پێناو ئایدیۆلۆژیەکی سیاسیش بێت ، گرینگ قەناعەتە و ئەو سروودانە دەبنە هۆکاری دنەدان و وروژاندنی حەماسەت ، زۆر بە ئەم پرسە دوور ناکەوینەوە شەڕی ناوخۆی کوردستان باشترین بەڵگەی بەردەستن کە زۆر کەس و ئەستایشی لە گەڵدا بێت لە پێناو

ئایدیۆلۆژییەتی قەناعەت پێکردن و باوەڕ بوونی بەو ئایدیایە بە سروودێکی حەماسەتەوە ئامادەیە خۆی بە قوربانی بکات ، کەواتە سروود هیچی کەمتر نییە لە فیشەکی جەنگاوەرێک کە لە بەرەکانی جەنگەوە بە لایەنی بەرامبەری دەنێت ، لە زۆر وڵاتیش سروود بە لەشکرێکی دیکەی سەربازی لە قەڵەم دەدەن .
لە کۆتاییدا دەڵێین کە لە سەرەتای شۆڕش و بزاڤی رزگاریخوازی نەتەوەییمانەوە لە 11 ی ئەیلوولی 1961 ەوە تا بە ئەمڕۆ دەگات سروود ڕۆڵێکی بەرچاو و دیاری بینی لە هاندانی گەنجان و لاوانی نەتەوەکەمان بە ناو سەنگەرەکانی پێشمەرگە و بەمەیش هەر خانەوادەیەکی کورد مێژوویەکی سەرفیرازی بە خۆی تۆمار کرد و ئەو سروودانەی کە بە ئەو بزاڤە نەتەوەییە گوتراون وەک گیانی ئەو شەهیدانە بە زیندوویی لە هزری هەر یەکێکمان دەمێنێتەوە .

بە ئەم لێکۆڵینەوەیە سوودم لە (ویکیبیدیا الموسوعة الحرة) لە ئینتەرنێت وەرگرتووە .